

Un nou espai museogràfic a Vallbona posa en valor el monaquisme cistercenc femení

Dc, 5/09/2018 per Catalunya Religió

([Generalitat de Catalunya](#)) El [Departament de Cultura](#) de la Generalitat de Catalunya ha impulsat, junt amb l'[Obra Social "la Caixa"](#), el nou espai expositiu del [Reial Monestir de Santa Maria de Vallbona](#), inaugurat aquest dissabte pel President de la Generalitat, **Quim Torra**.

El nou espai expositiu explica, amb la veu i la mirada femenina de la comunitat de monges, els fonaments espirituals del monaquisme cistercenc i la història del monestir. Per primera vegada s'explica i s'exposa al públic el gran tresor del monestir: la farmàcia i la seva col·lecció d'atuell, la millor d'època moderna que es conserva a Catalunya.

Amb el nom "Santa Maria de Vallbona; el monaquisme femení", aquest nou espai expositiu té com a objectiu posar en valor el patrimoni històric del Monestir i de la mateixa comunitat monàstica, i posicionar-lo com un dels grans actius del turisme patrimonial de Catalunya. Alhora, vol contribuir a la comprensió de la vida religiosa de la comunitat, tot generant una experiència de visita transformadora que arribi a tots els públics.

Una mirada femenina

El nou espai habilitat explica amb la veu i la mirada femenina de la comunitat de monges, els fonaments espirituals del monaquisme cistercenc i la història del monestir de Vallbona que va començar a finals del segle XII. Un monestir de dones cultes, on es treballava. Alhora, explica i exposa per primera vegada al públic el gran tresor del monestir: la Farmàcia i la seva col·lecció d'atuell, considerada la millor d'època moderna que es conserva a Catalunya.

L'espai museogràfic, que es troba a l'anomenada Sala Gòtica del monestir, antic dormitori de les monges, s'ha concebut de manera immersiva per tal que els

visitants experimentin vivencialment el sistema de vida de la comunitat, copsin els més de vuit segles d'història i revisquin moments tan crucials com l'origen eremític de la comunitat o d'altres de sorprenents com el període durant el qual les monges van ser apotecàries. Per aconseguir-ho, s'ha dotat l'espai de recursos museogràfics immersius i evocadors i d'un fil narratiu que transportarà al visitant en el temps. Així, s'accedeix en un espai atmosfèric subtil i sensible, de silenci, amb una il·luminació sòbria que evoca la memòria intangible del monestir, però alhora ple de veu, la de la comunitat que ha perviscut durant tots aquests segles.

El discurs expositiu està dividit en tres apartats que s'expliquen a través de tres projeccions mapejades amb personatges virtuals que, a banda de tenir una funció informativa, didàctica i documental, estan pensades per generar efectes de sorpresa, especialment d'ubicació en la realitat monumental jugant amb l'espai, els elements exposats i el relat. La il·luminació marca el ritme de la visita i els diferents capítols d'aquest relat, obrint i tancant l'escena, mentre una veu femenina representativa de les monges del monestir guia el visitant durant tot el recorregut i explica la seva història, la de la comunitat religiosa.

La farmàcia i l'scriptorium

El recorregut s'inicia reivindicant la intel·lectualitat de la comunitat femenina a través de l'scriptorium que dona pas a un gran audiovisual sobre la història de la comunitat i del monestir per dedicar un apartat final al gran tresor del monestir, la farmàcia.

- L'scriptorium. A través d'un mapping amb personatges virtuals i d'una escenografia es recrea aquest espai per recordar com el monestir va afavorir sempre la saviesa de les monges. Des del segle XIII, Vallbona va tenir escola monacal, on rebien formació noies pertanyents a la noblesa, i un scriptorium, on un grup de monges es dedicaven a copiar i decorar els manuscrits per nodrir la biblioteca del monestir. Del fons documental que s'hi conserva destaquen llibres miniats com els que s'exposen ara per primera vegada, datats entre els segles XIII i XV, com un sacramentari cistercenc, una Bíblia sacra i un còdex en el qual es recullen les cartes de Sant Bernat a la seva germana Humbelina i un gradual.

- La memòria del monestir. Una gran projecció al fons de la primera sala dona pas a la història del monestir i de la seva comunitat des de la seva fundació durant el segle XII fins a l'actualitat, destacant les principals abadesses i protectors que va tenir al llarg dels segles. Una memòria expressada tant en els documents preservats com en l'arquitectura i en la vitalitat de l'actual comunitat. Mostra d'aquesta memòria són els objectes exposats en aquest àmbit com són la Regla de sant Benet, venerable text del segle VI que sant Benet va escriure perquè els monjos i monges cerquessin Déu en l'escola del servei del Senyor que és "el monestir". El bàcul abacial, símbol del guiatge espiritual de la comunitat que l'abadessa té encomanat seguint l'exemple del Bon Pastor, o les cartes de professió escrites i decorades per les novícies abans de professar, i presentades davant l'altar a l'hora de fer els vots perpetus.

A través d'una gran maqueta que s'eleva i s'inclina cap al visitant, s'explica l'evolució arquitectònica del monestir, des de mitjan segle XII amb les formes austeres i les àmplies obertures de les esglésies característiques de l'arquitectura del Cister fins a l'època gòtica, posant l'accent en els espais més importants del cenobi.

- La farmàcia. Des de la fundació del monestir fins al segle XVI (Concili de Trento), les monges també exerciren d'apotecàries i disposaven de farmàcia, on elaboraven cures a partir d'herbes remeieres, amb les que guarien, no només l'ànima, sinó també el cos dels fidels. Molts monestirs tenien apotecaria però molt pocs l'han conservat, entre ells Santa Maria de Vallbona. Per primera vegada s'exposa al públic l'excepcional col·lecció del monestir que consta d'uns 50 pots de ceràmica esmaltada i decorada amb blau cobalt, amb el nom dels productes que contenia, la majoria del segle xviii, així com una col·lecció de caps de fusta policromada del mateix període que contenien productes bàsics i altres d'elaborats. També s'exposen el cordialer, l'armari on es guardaven pots de vidre amb remeis anomenats cordials que servien per vigoritzar el cor i altres medicaments; un conjunt d'atuells amb els que preparaven medicaments, i els recipients que servien per a operacions farmacèutiques bàsiques.

La visita a la nova exposició, que té una durada de 30 minuts, es fa en grups reduïts i suposa un complement perfecte a la visita al monument, ampliant-la qualitativament i contribuint a que els visitants visquin una experiència global i satisfactòria. Un nou element interpretatiu que contribuirà a posicionar el monument com a recurs turístic de primer ordre a les terres de Lleida i Aran.

Programa Patrimoni en Acció

Paral·lelament a les actuacions realitzades a Santa Maria de Vallbona, el Departament de Cultura, a través de l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural, i l'Obra Social "la Caixa", estan treballant en altres projectes de posada en valor dels monestirs reials de la Ruta del Cister com són un nou espai expositiu al refectori del monestir de Santes Creus anomenat 'Arquitectura i Poder' i l'audiovisual de les tombes reials, així com el projecte museogràfic del centre de recepció de visitants de Poblet.

Aquest projecte s'ha realitzat en el marc del programa "Patrimoni en Acció", amb l'objectiu de fomentar l'ús i el coneixement del patrimoni cultural català. L'Agència Catalana del Patrimoni Cultural ha portat a terme la coordinació del projecte museogràfic que ha finançat l'Obra Social "la Caixa" amb una inversió total de 545.000 euros: 495.000 euros dels quals s'han destinat al projecte museogràfic i 50.000 euros a l'adequació de l'espai d'acollida de visitants i la senyalització interpretativa del monument, realitzades també en el marc d'aquest programa de col·laboració.